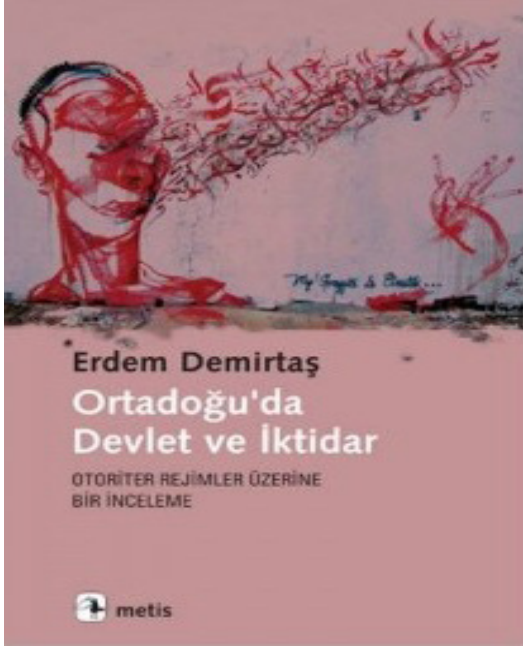

ABDULLAH ERDEM DEMİRTAŞ, ORTADOĞU'DA DEVLET VE İKTİDAR: OTORİTER REJİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME, METİS YAYINLARI, İSTANBUL 2014, 192 S.*

Abdullah Erdem Demirtas, State and Power in the Middle East A Review of Authoritary Regimes, Metis Publishing, Istanbul 2014, 192 p.

Dilan BÜYÜKDENİZ**

Ortadoğu'daki otoriter rejimleri ve bu rejimlerin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal hayata etkilerini ortaya koyan eser, rejimlerin iktidar gücünü nasıl temellendirdiğini, Ortadoğu devletlerinin otoriterlik üzerinden yürüttükleri siyasal rejimden nasıl çıkamadığını ve yürüttükleri politikaların yanı sıra liderlerin siyasi söylem ve stratejileri incelenmiştir. Ayrıca Ortadoğu düşünce tarihini de içeren eser, daha önce Ortadoğu'daki otoriter rejimler

üzerine yazılan mevcut literatürü inceleyip literatürün yanlış taraflarının yanı sıra katkı sağlayan kısımlarını irdelemeyi hedef olarak görmüş ve otoriteryanizm çalışmalarının vaatleri ile sınırlılıklarını da işlemiştir.

Beş bölümden oluşan kitabın giriş kısmında, "Arap Baharı ve Otoriter Rejimler" başlığı altında Tunus'ta yaşanan Muhammed Buazizi'nin kolluk güçleri tarafından meyve-sebze sattığı tezgahına el konulması ve şiddete

---

* **Geliş Tarihi:** 13.10.2020 **Kabul Tarihi:** 26.12.2020

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: buyukdenizdilan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0087-2557

ABDULLAH ERDEM DEMİRTAŞ, ORTADOĞU'DA DEVLET VE İKTİDAR: OTORİTER REJİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME, METİS YAYINLARI, İSTANBUL 2014, 192 S.

uğraması üzerine sokak ortasında kendini ateşe vermesi ile başlayan isyan ateşinin hemen sonra Mısır, Yemen, Bahreyn, Libya ve Suriye'ye sıçrama süreci anlatılmıştır. Yıllardır otoriter rejimle yönetilen halkın siyasal başkaldırı eylemlerini ortaya koyan yazar, Tunus ve Mısır'da diktatörlüklerin devrilmesiyle elde edilen başarıların Suriye'de gerçekleşmediğini ve iç savaşa dönüştüğünü vurgulamıştır.

Giriş bölümünün son başlığı olan "Kitabın İçeriğine ve Bazı Kavramlara İlişkin Açıklamalar" kısmında ise; Ortadoğu'da otoriter rejimler üzerine yapılan akademik çalışmalar, kitabın içeriğinin nasıl şekilleneceği ve son tahlilde bu kitabın okuyucuya neler katacağı açıklanmıştır. Burada yazar, otoriter rejimleri Pierre Bourdieu'nun alan teorisi ile Michael Mann'ın iktidar kavramsallaştırmalarına başvurarak çalışmanın kuramsal çerçevesini de temellendirmiştir. Bordieu'nun alan teorisinden yararlanacak olan yazar, çalışmasında alan çalışması yapmayacağını altını çizerek çalışmanın sınırlılığını açıklamıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde siyasal rejimin ve iktidarın ele alınış biçiminin, alan teorisi ile kendini yeniden üretme mekanizmalarını incelemeye müsait olduğu ve daha önce incelenen literatüre katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Keza yazar daha önce giriş bölümünde de literatürün sorunlu yanlarının alan teorisi ile nasıl bertaraf edileceğine yönelik tespitlerinin olacağını vurgulamıştır. Ayrıca bu bölümde ikinci bölümden beşinci bölüme kadar işleyeceği başlıkları tek tek belirtip savlarını ve bu savları nasıl ispat edeceğini aktaran A. Erdem Demirtaş, otoriter rejimleri incelemenin önemini de yine eserinin giriş bölümünde belirtmiştir.

Kitabın "Otoriter Rejimlerin Kaynakları" adlı ikinci bölümünde Ortadoğu'da otoriteryanizmin nedenlerine yönelik kültürel açıklamalar incelenmiştir. Bu bağlamda Demirtaş, "İslam Demokrasiye Engel mi?" başlığı altında ilk önce Elie Kedourie'nin "Arapların siyasal kültürlerinin İslam kültürü olduğunu ve demokrasinin temellerinin bu toplumlarda görülmediği" savını anlatmıştır. Daha sonra Kedourie'nin düşüncelerinin

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

oryantalist önyargı ve tarihi çarpıtmalar içerdiğini, fakat Müslüman toplumlar ve demokrasiye ilişkin tartışmalarda etkili olan bir anlayışın çarpıklıklarını göstermesi bakımından da dikkate değer olduğunu belirtmiştir. Demirtaş, Kedourie'nin aşırı genellemeye gitmesi ve verdiği örneklerin 20. yüzyılın ilk yarısında meydana gelmiş olaylardan seçilmesi nedeniyle sorunlu olduğunu da aktarmıştır. Yine bu bölümde Samuel Huntington'un "Üçüncü Dalga, Medeniyetler Çatışması" adlı eserlerine atıfta bulunulmuştur. Demirtaş, Huntington'un İslam ve demokrasi arasında zıtlık görüşü ve Soğuk Savaş sonrasında farklı medeniyetler arasında çatışmaların yaşanacağı, ama asıl çatışmanın İslam ve Batı medeniyeti arasında yaşanacağı tezinden ve Ernest Geller'in İslam kültürünün egemenliğinin dini temelli olması, şeriat ve benzeri konulardan dolayı İslam'ın demokrasiyle uyuşmadığı tezinden bahsetmiştir. Bu bölümde başka tezler de ortaya konmuştur. Örneğin, Ortadoğu'da demokrasi eksikliğinin açıklanmasında dinin anlamlı rolünün olmadığını ileri süren Alfred Stepan ve Graeme Robertsan'dan da bahsedilmiştir.

"Otoriter Rejimlerin Kaynakları" adlı bölümün "Kültürel Açıklamalar" kısmının "İslam Demokrasiye Engel Mi?" başlığı altında yazar, Steven Fish'in de tıpkı Stepan ve Robertsan gibi Freedom House'un yıllık değerlendirme raporları ve Polity IV data seti kullanarak İslam ve otoriterizm arasındaki ilişkiyi açıklamıştır. Daha sonra Daniel Kaufman ve arkadaşlarının hazırladığı siyasal istikrar ve şiddetsizlik indeksinden yararlanıp yeni bir analiz daha yaptığını ve bu analizler sonucunda Müslüman toplumların tezinin gerçekdışı bir iddia olduğunu da aktarmıştır. Ardından Mark Tessler'in Fas, Filistin, Cezayir ve Mısır'da çok sayıda kişiyle yaptığı mülakatların sonucunda İslam'ın etkisinin demokrasi üzerinde sanıldığı kadar çok etki etmediği görüşüne de yer vermiştir.

Demirtaş, "Geleneksel Yapılar ve Arap Toplumu" başlığı altında Arap kültürünün siyasal hayatı, siyasal kurumları ve süreçleri etkilediğini, bu argümanın da en önemli temsilcisinin Hisham Sharabi olduğunu

ABDULLAH ERDEM DEMİRTAŞ, ORTADOĞU'DA DEVLET VE İKTİDAR: OTORİTER REJİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME, METİS YAYINLARI, İSTANBUL 2014, 192 S.

belirtmiştir. Ayrıca yazar, Sharabi'nin, "kapitalizmin Avrupa'da feodalizme son verirken; Arap toplumunda geleneksel patriyarkal yapılar üzerindeki etki ettiği" görüşünü de aktarmıştır. Yine bu bölümde Weber ve Marx'ın kapitalizm öncesi toplumlar için "patriyarki" kavramına başvurduğu ve hizipçiliğin, kabileciliğin Ortadoğu toplumlarında çokça işlendiği belirtilmiştir. Kabileciliğin anlatıldığı kısımda David Pryce Jones ve Philip Salzman'ın düşüncelerine yer vermiştir. Bu veriler ışığında yazar, İsrail de dahil Ortadoğu toplumlarında kabile kültürünün etkisinden sıyrılamayacağını, bunun kalıtsal bir hastalık niteliğinde olduğunu vurgulamıştır.

"Kültürü Yeniden Düşünmek" başlığı altında yazar, Ortadoğu'nun kendine has özelliklerinin kültür ile alakalı bir durum olduğu düşüncesini irdelenmiştir. Her ideolojinin, her toplumun kültüre atfetti anlamın farklı olduğunu belirten yazar, Ortadoğu toplumlarını yalnızca kültür ile açıklamanın bölgenin bağını, iktisadi yapısını göz ardı etmek olduğunu, kültürel açıklamaların siyasal projelere de kılıf bulma amacına hizmet edebileceğini belirtmiştir. "Nasıl Bir Kültürel Analiz" başlığı altında, rejimlerin ayakta kalmaları için ideolojiler, söylemler ve semboller aracılığıyla meşruiyetlerini sürekli yeniden üretmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

İkinci bölümün "Siyasal İktisadi Açıklamalar" kısmında "Rantiye Devlet Teorisi" başlığı altında; rantın kaynağının dışsal olması, gelirin doğrudan devlet tarafından elde ediliyor olması, gelirin önemli bir payının topluma dağıtıldığı ve vergilendirmenin çok düşük, refah harcamalarınınsa oldukça yüksek olduğu devlet biçiminin rantiyeye devlet olduğunu açıklamıştır. Ardından, Ortadoğu toplumlarına ilişkin tüm meselelerde bu teorisinin kullanıldığı belirtmiştir. Daha sonra Michael Ross'un rantiyeye devlet teorisinin sadece Ortadoğu'da geçerli olmadığını; Endonezya, Malezya, Nijerya ve Meksika gibi ülkelerde de bu teoriye rastlanabileceğini, rant gelirlerini kullanarak demokratikleşme yönündeki toplumsal baskının oluşmasını önlediği düşüncesine yer vermiştir.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yazar, Ross'un, vergilendirme miktarı ile demokrasi arasında pozitif bir korelasyon bulunan "vergilendirme etkisi", rant gelirlerine sahip ülkede hükümet harcamaları yüksek olan "harcama etkisi" ve toplumsal değişim ve uzmanlaştırma ile demokratikleşme arasında bağlantı bulunduğu düşünülen "modernleşme etkisi" diye üçe ayırarak rant devlet teorisinin işleyiş mekanizmalarını anlatmıştır. Bu bölümde yazar, modernleşme ile demokratikleşme arasında güçlü bir ilişki olduğunu, fakat bu ilişki için ilk olarak uzmanlaşma sağlanması gerektiğinin ve petrole bağımlı bir ekonominin toplumda yeterli mesleki farklılaşmayı ve uzmanlaşmayı engellediğinin de altını çizmiştir.

Demirtaş, rant devlet teorisinin devlet özerkliğini abartması, petrolün üretim sürecine, toplumsal etkilere kör olduğunu ve bu iki eksiğin Körfez ülkelerinde sermaye birikimi ve sınıf oluşumuyla aşılacağını düşünmektedir. Bu düşüncesini Adam Hanieh'in "Körfez Ülkelerinde Kapitalizm ve Sınıf" adlı çalışmasıyla desteklemiştir. "Körfez Ülkelerinde Sermaye Birikimi ve Sınıf Oluşumu" başlığında da Körfez ülkelerinin kapitalist sınıf oluşumu ile devlet oluşumunun iç içe geçtiği ve siyasal rejimin anlaşılması için devletin sınıfsal karakterinin anlaşılması gerektiği vurgulanmıştır. Demirtaş, göçmen işçilerin güvence altına alınmamasının sebebinin ise sermaye ve rejim arasındaki tutarsızlık olduğunu belirtmiştir.

"Ortadoğu'da Neoliberal Dönüşüm" başlığı altında, 1970 ekonomik krizinden, İkinci Dünya Savaşı sonrası Amerikan hegemonyasından, gelişmekte olan ülkelerde ithal ikameci sanayileşme politikalarının hızlı bir şekilde artmasından ve buna bağlı olarak geniş bir işçi sınıfının oluşturulmasından bahsedilmiştir. Demirtaş, büyük petrol gelirleri olmayan ülkelerin gelişmelerine de yer vermiştir. Aynı dönemde yaşanan Arap-İsrail çatışmasının yol açtığı ekonomik sıkıntılar ile 1980 ortalarındaki petrol fiyatlarında yaşanan düşüşe bağlı olarak gelişmekte olan ülkelerin borçlarını ödemesindeki zorluklardan da bahsedilmiştir. Sonuç olarak yazar, yapısal dönüşüm programları ve ekonomik liberalleşmenin

ABDULLAH ERDEM DEMİRTAŞ, ORTADOĞU'DA DEVLET VE İKTİDAR: OTORİTER REJİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME, METİS YAYINLARI, İSTANBUL 2014, 192 S.

Ortadoğu'da beklenen ekonomik ve sosyal gelişmeyi getirmemesi tezini açıklamıştır.

“Neoliberal Çağda Otoriteryanizm” başlığı çerçevesince de 1970'lerin ortalarında başlayan ekonomik liberalleşme projelerinden, Arap Sosyalizmi denilen ama aslında Arap Korporatist rejimler olan siyasal düzen açıklanmıştır. Korporatizm altında örgütlenmiş olarak da Mısır'da Cemal Abdül Nasır liderliğinde Arap Sosyalist Partisi verilmiştir. Daha sonra yaşanan neoliberal dönüşümün de Ortadoğu'da beklenen demokratikleşmeyi sağlamadığı da işlenmiştir. Ayrıca devlete taleplerini yansıtan “burjuvazi eşittir parlamenter demokrasi kurumları, o da eşittir modern bir demokrasi” denkleminin arasında bir ilişki olmadığı kanısı üzerinde durulan eserde, Daniel Brumberg'in neoliberal dönemde geliştirdiği “liberalleşme eksi gerçek demokrasi” formülasyonu üzerinde durulmuştur.

“Otoriteryan Stratejiler ve Rejimlerin Sürekliliği” adlı üçüncü bölümün “Siyasal Stratejiler” kısmının “Seçim Sistemleri” başlığı altında bölgeler arası seçimlerin rolü, Ortadoğu bölgesinde 1970'li yıllarda temsili demokrasiye geçiş denemeleri ve otoriter rejim parlamentolarının sınırlı yetkilere sahip olduğu açıklanmıştır. “Seçim Mühendisliği Uygulamaları” başlığında da Mısır Devlet Başkanı Enver Sedat'ın 1976 yılındaki seçim mühendisliği çalışması ile 1989 yılında Ürdün yönetiminin uyguladığı seçim mühendisliği örnekleri ortaya konmuştur. Eserin bu kısmı Ortadoğu'da seçimlerin işlevini sorgulamamıza neden olmaktadır.

“Devletten Pay Kapma Yarışı Olarak Seçimler” kısmında Lust Okar'ın, Ortadoğu'da seçimlerin devletten çıkar alma yarışına dönüştüğü savının doğruluğu incelenmiş olup seçimlerin Ortadoğu'da pek de işlevinin olmadığı, fakat seçimler sayesinde halkların yönetime katılma arzusunun da arttığı belirtilmiştir. Buna örnek olarak Arap Baharı sonrası yaşananlar verilmiştir.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

“Muhalefete Yönelik Böl ve Yönet Stratejileri” başlığında da 1979 İran Devrimi ile 2011 yılı Arap İsyanları anlatılmıştır. Yine bu kısımda “Otoriter hükümetler tarafından muhalefet partilerin geri plana atılması daha radikal hareketlerin oluşmasına neden olur” tezi anlatılmıştır. “İlimliler ve Radikaller Karşı Karşıya” başlığı altında, 1980’lerde Fas ve Ürdün’de bu tür bir dönemin yaşandığı ve iki ülkede yaşanan kriz dönemi ekonomi politikalarının toplumsal huzursuzluğu artırdığı işlenmiştir. Elen Lust Okar’ın, ekonomik kriz nedeniyle iki ülkede de protesto gösterilerinin olduğu, ancak sonuçlarının farklı olduğunu iddiasına atıfta bulunulmuştur. Zira Fas’ta rejimin devrilmesiyle muhalif seçkinler geri adım atarak hükümet ile uzlaşmak zorunda kalmışken, Ürdün’de iktidara karşı güçlü bir direnç sergilenmiştir. Dolayısıyla Demirtaş, seçkinlerin ortak bir kimlik inşasının parçası olduğunun ve seçimlerin de bundan etkilendiğinin altını çizmiştir.

“Paralel Kurumlar, Bölünmüş Seçkinler” başlığında da demokrasi ve rejimlerin sürekliliği konusundaki görüşleri aktardıktan sonra İran’da seçkinler arası bölünmeden dolayı bu görüşlerin İran’da karşılığı olmadığını belirtmiştir. Dış baskılar ve ekonomik zorluklara rağmen İran rejiminin gücünün hala nasıl ayakta kaldığını okuyucuya sorgulatmıştır.

“Devletin Şiddet Aygıtı ve Savaşın Rolü” bölümünün “Güçlü Ordu, Güçlü Devlet” başlığında ise Ortadoğu halklarının değişim ve demokrasi taleplerine devlet terörü ile karşı gelindiğini, bu devlet terörünün polis, ordu ve rejimler gibi oluşumlarla yapıldığı açıklanmıştır. Devletin şiddet aygıtının finansmanının petrol gelirlerinden oluştuğunu açıklayan Demirtaş, Irak’ta Saddam Hüseyin’in kurduğu diktatörlüğü ve bu diktatörlüğün Şiileri ve Kürtleri rejime yabancılaştırdığını, ayrıca Saddam Hüseyin’in ordu ve diğer devlet kurumlarına kendi aşiretinden kişileri yerleştirdiğini de anlatmıştır. Akabinde Libya, Mısır ve Suriye’de yaşanan olaylar üzerinden rejim ve asker arasındaki ilişkiyi açıklamıştır.

ABDULLAH ERDEM DEMİRTAŞ, ORTADOĞU'DA DEVLET VE İKTİDAR: OTORİTER REJİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME, METİS YAYINLARI, İSTANBUL 2014, 192 S.

“Toplumsal Kontrol Mekanizması olarak Savaş Hazırlıkları” adlı başlıkta, savaşın devlet-toplum ilişkilerini yeniden düzenlediği ve iktidarlara toplumu kontrol etmek için fırsatlar verdiği anlatılmıştır. “Otoriteryanizmin Sembolik Dünyası” adlı başlıkta ise otoriter rejimlerin iktidarlarını sürdürürebilmek adına uygulanan sembolik stratejiler incelenmiştir. “Meşruiyet, Hegemonya, Sembolik İktidar” alt başlığı çerçevesince Max Weber’in siyasal otorite (geleneksel, karizmatik, yasal) kavramı, Huntington’un prosedürel meşruiyet ile performans dayalı meşruiyet tanımı, Gramsci’nin hegemonya kavramı ve Bourdieu’nun sembolik şiddet - devlet analizi üzerinde durulmuştur. “-miş gibi’ Yapmak: Suriye’de Otoriteryanizmin Sembolik Siyaseti’ başlığında, Esad rejiminin inşa ettiği güçlü devlet aygıtının yanında söylemsel ve sembolik alanda da kendini yeniden üretmesi anlatılmaktadır. Bu bağlamda Suriye’de Esad kültürünün istediği şeyleri yapmak zorunda bırakılan halkın “-miş gibi” yaparak, yani istemeyerek Suriye’nin disipline edici sembolik iktidarına bağlılık göstermek zorunda kaldıkları anlatılmıştır.

Yazar, ‘İktidarın Ayinleri: Fas’ta Sembolik Meşruiyet’ başlığı altında otoriter rejimlerin rıza üretim mekanizmalarını anlatırken Fas örneğini kullanmıştır. Zira Fas, sembol ve mitleri ile rejimin meşruiyetini somutlaştıran bir ülkedir. Ayrıca bu başlık altında Lust Okar’ın, ılımlılar ve radikaller ayrımının, İslamcı seçkinlerin rasyonel hesaplarını iyi analiz strateji değişikliğinin asıl nedeni olmadığını açıklamıştır.

Dördüncü bölüm olan “Otoriter Rejimleri Yeniden Düşünmek” adlı bölümde 1990’ların demokratikleşme çalışmaları ve demokratikleşme okulunun beklenen etkiye ulaşmadığı anlatılmıştır. “Yeni Otoriteryanizm Çalışmaları” başlığı altında, melez rejimler, rekabetçi otoriteryanizm ve seçimli otoriteryanizm kavramlarına değinilmiştir. Ardından, Lisa Weeden’in Yemen’de yürüttüğü etnografik çalışmasından yola çıkarak bu ülkenin diğer Ortadoğu ülkelerine nazaran kamusal demokratik pratikler açısından farklı olduğu belirtilmiştir. Daha sonra ana akım rejim çalışmalarından

ve 1975’de Juan Linz’in “Totaliter ve Otoriter Rejimler” kitabından bahsedilmiş, bu bağlamda çoğulculuk, ideoloji ve toplumsal mobilizasyon kriterleri aktarılmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde yeni otoriteryanizm çalışmalarının melez rejimlere yöneldiğinin altını çizen Demirtaş, Ortadoğu rejimlerini inceleyenlerin alan çalışmalarına daha çok yöneldiğini ve rejim çalışmalarındaki ölçek küçültme eğilimi için Ortadoğu’da beklenen etkiyi yaratmadığını belirtmiştir.

“Rejimleri Toplumsal İktidar Perspektifinden Okumak” adlı başlıkta otoriter rejimler, toplumsal ve siyasal iktidar meselesi olarak ele alınmıştır. Ayrıca bu bölüm, Pierre Bourdieu ve Michael Mann’ın çalışmalarına dayandırılmıştır. Yazar bu bölümde, Bourdie’nun alan teorisi ile Mann’ın yaygın iktidar, despotik iktidar ve altyapısal iktidar kavramlarını açıklamıştır.

Eserin beşinci ve son bölümü olan “Mısır ve Suriye’de Rejimlerin Toplumsal Kaynakları” bölümünde, Mısır’da Hüsnü Mübarek rejiminin devrilmesi ile Suriye’de rejimin gücünü koruması arasındaki farklı toplumsal yapılar, daha önceki bölümlerde işlenen kavramsal araçlarla açıklanmıştır. Mısır’da Hüsnü Mübarek rejimin devrilmesine karşın Suriye’de rejimin gücünü devam ettirmesini, akabinde iç savaşın halen sürmesini bu başlık altında titizlikle irdeleyen yazar, “Mısır’ın Çalınan Devrimi” adlı başlıkta da Mısır’da devrim sonrası siyasal aktörlerin hatalarını, Tahrir Devrimi’ni ve Mısır’ın sosyo-ekonomik dönüşümünü aktarmıştır. Son başlık olan “Devleti Kim Yönetecek Kavgası” başlığı altında ise Mübarek’in devrilmesinden 2013 askeri darbesine kadar geçen süre zarfında Mısır’daki iktidar merkezleri ile Müslüman Kardeşler arasında yaşanan yarış izah edilmiştir.

YÖNTEM VE ÜSLUP

Erdem Demirtaş, içerik kısmında da bahsedildiği gibi, Ortadoğu ve Ortadoğu’da otoriter rejimler üzerine yazılanları ortaya koymuştur. Yazar, otoriter rejimlerin incelenmesinde hangi kuramsal yaklaşımların

ABDULLAH ERDEM DEMİRTAŞ, ORTADOĞU'DA DEVLET VE İKTİDAR: OTORİTER REJİMLER ÜZERİNE BİR İNCELEME, METİS YAYINLARI, İSTANBUL 2014, 192 S.

benimsendiğini ve bu yaklaşımların olumlu ve yanlış yönlerini eleştirel bir bakış açısıyla irdelemiştir. Otoriter rejimleri siyasal iktidar perspektifinden okuyan yazar, Pierre Bourdieu'nun alan teorisi ile Michael Mann'ın siyasal iktidar üzerine geliştirdiği kavramsallaştırmalardan hareketle düşüncelerini temellendirmiştir.

Eser, herkesin anlayabileceği kadar sade ve akıcı bir dille yazılmış olup okuyucunun daha iyi kavraması için de yazılanlar örnek olay ve betimlemelerle temellendirilmiştir. Bölümler arası tutarlılık mevcut olup konular bağlantılı ve uyumlu bir seyirde işlenmiştir.

SONUÇ

Yüksek lisans tezinin kitap haline getirilmesi hiç kuşkusuz zor bir süreç olmakla birlikte Erdem Demirtaş, bu zorlu süreci kanımca başarı ile tamamlamıştır. Çalışmasını oluştururken oldukça fazla kaynak okuması yapan yazar bu durumu eserine de yansıtmıştır. Üstelik okuyucuya daha önceki literatürü sunarken, söz konusu literatürün doğru ve yanlış yönlerini de aktarmıştır. Böylelikle okuyucuya farklı perspektifleri de sunmuştur. Akıcı ve sade bir üslupla yazılan bu eser, Ortadoğu'daki otoriter rejimleri anlamak ya da araştırmak isteyen okuyucunun başvuracağı önemli bir kaynak niteliğindedir. Bu kitap sayesinde okuyucular, otoriter rejimlerin kaynaklarını, rejimlerin kendini sürdürme stratejilerini ve yeni otoriteryanizm çalışmalarını öğrenmiş olacaklardır. Siyasal iktidar perspektifinden durumu değerlendiren yazar, Pierre Bourdieu'nun alan teorisi ile Michael Mann'ın siyasal iktidar üzerine geliştirdiği kavramsallaştırmaları ile eserini temellendirmesi de eserin bilimsel yönünü daha da güçlendirmiştir.